

قاچاق کالا و ارز، آثار و پیامدهای اقتصادی آن در ایران

دکتر اصغر عباسی، فردین شهبازی، نیما بهرامی

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد چالوس

دانشجوی دکتری حقوق کیفری واحد چالوس

دانشجوی دکتری حقوق کیفری واحد چالوس

مجله علمی تخصصی حقوق و علوم قضایی (سال دوم)

شماره ۲۴ / جلد ۱ / خرداد ۱۳۹۶ / ص ۳۷۶-۳۸۹

چکیده: پدیده قاچاق کالا در اکثر کشورهای جهان با درجات متفاوتی همواره موجب فساد در عرصه اقتصاد شده است. گستردگی مرزها و نیز مبادی و شیوه های متنوع قاچاق، مقابله با این پدیده را دشوار ساخته است. هر کشوری متناسب با نوع قاچاقی که در مرزها و داخل آن اتفاق می افتد بنا به سیاست اقتصادی اقدام به اعمال مجازات در چارچوبه خاصی می نماید. در حاکمیت نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در ادوار تاریخی مختلف متناسب با شیوه قاچاق کالا و ارز برخوردهای متفاوتی کرده است. در این مقاله ضمن بررسی پیشینه تاریخی جرم قاچاق کالا و ارز به تبیین مفاهیم و اصلاحات اساسی پایه قاچاق کالا و ارز و ضمانت اجراء های آن یک مقوله تخریب کننده درآمد مالیاتی و فساد اقتصادی پرداخته شده است.

کلید واژگان: قاچاق کالا و ارز، قانونگذاری، مجازاتها، درآمد مالیاتی، فساد اقتصادی

مقدمه:

قاچاق به طور کلی به معنای نقل و انتقال مخفیانه و غیرقانونی هر شیء (اشیا) یا ماده (مواد) با قصد اجتناب از شناخته شدن، مصادره شدن و یا پرداختن مالیات است. آنچه قاچاق می شود، ممکن است غیرقانونی نباشد، اما نقل و انتقال مخفیانه آن جرم محسوب می شود.

(مانند وقتی که مقادیر زیادی پول نقد برای پولشویی قاچاق می شود یا کالاهای مشمول مالیاتی که خارج از کشور خریداری می شوند، به قصد پرداخت نکردن عوارض آن از دید مأموران گمرک مخفی نگه داشته می شوند) (نیوتون، ۱۸۹)

قاچاق کالا بخشی از اقتصاد کشور است که با هدف سودآوری از سوی عوامل تجارت غیرقانونی انجام می شود. قاچاق به دلیل ماهیت پنهان خود در آمارهای رسمی کشور ثبت نمی شود و بر این اساس وجود آن موجب پنهان ماندن بخشی از عملکرد اقتصاد کشور خواهد شد. این واقعیت می تواند کارکرد سیاست های تخصصی و توزیعی دولت را در عمل با مشکلات جدی مواجه سازد. قاچاق می تواند به عنوان واردات پنهانی اجناس از یک حوزه به حوزه دیگر تعریف شود. (هنری دفلم، ۲۰۰۱) علیرغم تعاریف مختلف از این موضوع پیچیدگی و چند وجهی، تأثیرات قاچاق بی شمار و از نظر اقتصادی قابل ملاحظه است. با توصیفه موصوف این پدیده به عنوان یک معضل اجتماعی و اقتصادی، سالهاست که ذهن مسئولان اجرائی و کارشناسان اقتصادی کشورمان را به خود معطوف ساخته است. در این میان در سال ۱۳۰۹ هجری خورشیدی قوانین متعددی در راستای مبارزه و کنترل هر چه بیشترین جرم مهم اقتصادی وضع شده با این وجود همواره مشکلات متعددی چه از منظر خلاءها و مشکلات قانونی و چه از منظر اجرایی نمودن این قوانین مطرح بوده است که این معضلات در قانون اخیر التصویب مبارزه با قاچاق کالا و ارز تا حدود بسیاری مرتفع شده است

فصل اول

تعریف قاچاق

هر چند قاچاق یکی از موضوعات جزائی است و علی القاعده بایستی از نظر حقوقی و قانونی تعریف میگردد، ولی متأسفانه این موضوع مانند بسیاری از موضوعات جزایی بدون تعریف ارائه و قانون فقط مصداقی را نام برده است. ما برای اینکه بتوانیم تعریف مناسبی از قاچاق داشته باشیم ناچار باید ابعاد گوناگون آنرا مورد بررسی قرار دهیم.

تعریف لغوی

قاچاق از نظر لغوی دارای معانی خاصی است و در فرهنگ لغت های زبان فارسی به شرح زیر معنی شده است فرهنگ لغت دهخدا: کلمه قاچاق ترکی بوده، و به معنای ربوده (فرهنگ نظام می باشد) و آنچه ورود آن به کشور یا معامله آن از طرف دولت ممنوع است، متاع قاچاق، متاع ممنون ورود یا ممنوع معامله

تعریف اصطلاحی

منظور از تعریف اصطلاحی این است آنچه که عامه مردم از لفظ قاچاق در ذهن و فکرشان تداعی می شود و اعمال و رفتارهایی که در نزد آنان به عنوان قاچاق مصطلح گردیده است تعریف اصطلاحی قاچاق گفته می شود.

امروزه در نزد عامه مردم هر کالا و متاعی که ارائه آن در نزد مأمورین دولتی اعم از مأمورین ویژه گمرک یا مأمورین انتظامی یا مأمورین ای که وظیفه اخذ اصول محدودی دارند موجب توقیف کالا و تعقیب صاحب آن می شود، در نزد مردم قاچاق تلقی و اصطلاحاً به آن عمل قاچاق گفته می شود و فرد مرتکب را قاچاقچی می گویند.

تعریف اداره حقوقی قوه قضاییه

اداره حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه که مرجع رسمی اظهار نظر و مشورتی در رابطه با بیان توضیح قوانین و مقررات است در نظریه ۷۹۸۷/۷ ی شماره ۸/۱۲/۱۳۷۳ مورخه در رابطه با تعریف قاچاق چنین اظهار نظر کرده است:

غیر از آنچه در ماده یک قانون مرتکبین قاچاق مصوب ۹/۱۱/۱۳۷۳ آمده و کالاهای موضوع درآمد دولت و ممنوع صدور و ممنوع ورود در بر می گیرد تعریف دیگری از قاچاق نشده است و به زور خلاصه، قاچاق عبارت است از وارد کردن یا خارج کردن کالا بر خلاف قوانین و مقررات جاریه و یا اقدامی که قانوناً در حکم قاچاق است.

تعریف حقوقی:

الف- حمل و نقل کالا از نقطه ای به نقطه ای (خواه دو نقطه مذکور داخل کشور باشد قاچاقی داخلی خواه یک نقطه در داخل و یک نقطه در خارج باشد که به آن قاچاق خارجی می گویند) برخلاف مقررات مربوط به حمل و نقل به طوری که این عمل ناقض ممنوعیت یا محدودیت می باشد که قانوناً مقرر شده است. مثلاً (ماده ۳۴ قانون مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۱۲)

ب- خرید و فروش اجناس مذکور فوق (ماده دوم قانون راجع به فروش اجناس ممنوعه مصوب ۱۳۱۴) ج- قاچاق جنگی : (حقوق بین الملل مصرفی) چیزی که مصرف جنگی دارد و دولت بی طرف آن را در اختیاریکی از متخاصمین بگذارد مانند اسلحه و مهمات .

تعریف در اصلاح گمرکی:

منظور از قاچاق گریزانیدن کالا از مالیات و عوارض به دولت است و یا قرار دادن کالا از شمول مقررات دولتی و نقل و انتقال و خرید و فروش آن به طور غیرمجاز و ممنوع است. در ذیل ماده ۲۹ قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۰ و اصلاحات تا پایان ۱۳۷۶ قاچاق راتحت ۱۱ بند آورده بود که این مبحث در قانون جدید امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰ در ماده ۱۱۳ آن تغییر چهره یافت و بصورت متنوعی شرح داده شد. با این حال در شرایط فعلی تعریف قاچاق ناظر به مبادی ورودی و خروجی و مرزهای جغرافیایی نمی گردد. هر چند پیش از تصویب قانون جدید نیز به موجب بند ۲ ماده ۱۲۶ الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴ و ماده ۱۴ قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۸۲ و ماده ۱۴ قانون مبارزه با دخانیات مصوب ۱۳۸۵ نگهداری و توزیع کالایی که بدون مجوز وارد شده باشد در سراسر کشور جرم بوده و مشمول مقررات مربوط به قاچاق کالا می باشد.

با این حال برابر بند الف ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز قاچاق کالا و ارز هر فعل یا ترک فعلی که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز گردد بر اساس این قانون یا سایر قوانین قاچاق محسوب جزای آن مجازات تعیین شده باشد. بنابراین نگهداری و توزیع و حمل فاقد مجوز قانونی در داخل کشور نیز قاچاق می شود.

پیشینه قانونگذاری در حقوق ایران:

در زمان حکومت ساسانیان بر ایران قواعد و قوانین سختی برای کنترل اقتصاد و تجارت وضع شد در دوره مظفرالدین شاه در سال ۱۲۸۰ خورشیدی دستور ایجاد تشکیلات گمرک رابه شکل امروزی صادر نمود. سپس کنترل فیزیکی بیشتر در خطوط مرزی و عواملی چون تامین پاسگاههای مرزی برای اخذ عوارضی از واردات کالا شرایطی را ایجاد نمود که می توان به عنوان محدودیتهای بازرگانی نام برد. این محدودیت قانونی باعث شد عملی به نام تجارت غیر قانونی بیشتر مملوس شود و تحت عنوان قاچاق مشخص گردد. قوانین در جهت مبارزه با این تحلی در ادوار مختلف تاریخی از جمله کنترل ورود و خروج کالای قاچاق از راه دریا در خلال سالهای ۱۳۰۵ تا ۱۳۰۶ هجری خورشیدی و در سالهای بعد قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۲ و قانون راجع به فروش اجناس ممنوعه مصوب ۱۳۱۴ تصویب که برخی از این قوانین بعد از پیروزی انقلاب قوانینی از جمله قانون قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۷۴ و قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۰ در سال ۱۳۹۰ و قانون قاچاق کالا و ارز اخیرا مورد بازنگری قرار گرفت.

انواع قاچاق:

قاچاق را بر این مبنا که (آنچه قاچاق می شود چیست؟) می توان دسته بندی کرد آنچه قاچاق می شود می توان انسان، مواد مخدر، گازوئیل ، نفت، بنزین، دارو، ارز، و خیلی چیزهای دیگر باشد. با این حال می توان انواع قاچاق را به چهار دسته تقسیم کرد:

۱- قاچاق کالا

۲- قاچاق مواد مخدر

۳- قاچاق انسان

۴- قاچاق سوخت یا انرژی

و در ابعاد دیگر در قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۰۶ قاچاق کالا منحصر محدود می شد

به قاچاق اموال موضوع عایدات دولت و اشیاء ممنوع ورود. در سال ۱۳۰۷ قاچاق کالای انحصاری نیز به اقسام قاچاق ملحق و قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۱۲ تقسیم بندی کلی از قاچاق کالا را قبل از تصویب قانون اخیر به شرح ذیل نام برد:

۱- قاچاق اموال موضوع درآمد دولت

۲- قاچاق اموال ممنوع صدور

۳- قاچاق اموال ممنوع ورود

۴- قاچاق کالاهای انحصاری

۵- اعمال در حکم قاچاق

سایر مصادیق قانونی قاچاق در ماده ۲ قانون جدید مبارزه قاچاق کالا و ارز مواد دیگری به عنوان مصادیق ذکر گردیده است که به شرح این مصادیق به ترتیب ذیل می باشد:

الف- برگرداندن کالاهای اظهار شده به عنوان خروج موقت به کشور در همان مقرر در صورت ممنوع یا مشروط بودن صادرات قطعی آن کالا

ب- اضافه کردن کالا به مجموعه عبوری (ترانزیتی) خارجی

پ- اظهار کالا به گمرک با ارائه اسناد و یا مجوزهای جعلی

ت- تعویض کالای صادراتی دارای پروانه ، مشروط بر شمول حقوقی و عوارض ویژه صادراتی برای

کالاهای جایگزین

ث- ورود کالای موضوع بند (ر) ماده (۱۲۲) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲

سایر مستندات قانونی در رابطه با قاچاق در ایران برای مبارزه با پدید قاچاق قوانین متنوعی وضع شده است که از جمله آنان می توان به موارد زیر اشاره نمود :

۱- قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون بین المللی هماهنگی کنترل کالا

۲- قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجه به قاچاق کالا و ارز

۳- قانون ممنوعیت ورود برخی کالاهای غیر ضرور

۴- قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت

۵- قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴/۱۱/۳۷

۶- قانون امور گمرکی

۷- قانون ایجاد مناطق آزاد

۸- قانون اصلاح چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری

۹- قانون اصلاح بعضی قانون کیفر مرتکبین قاچاق

۱۰- قانون ممنوعیت ورود برخی کالاهای غیر ضرور

۱۱- قانون جلوگیری از ورود اجناس ممنوع الورد

۱۲- قانون تفسیر قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قانون کالا و ارز

۱۳- و در نهایت قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

اهم نوآوری های جدید قاچاق کالا و ارز:

از مهمترین نوآوری قانون اخیرا تصویب می توان به تعیین و تعریف قاچاق سازمان یافته و جرایم مرتبط با آن، تفکیک کالاهای قاچاق به کالاهای ممنوعه، کالاهای مجاز، کالاهای مجاز مشروط و تفکیک مجازات آنها در مواد ۳۵ و ۱۸، تفکیک و تقسیم جرایم قاچاق کالا و ارز سازمان یافته و حرفه ای، جرایم مرتبط و قاچاق کالاهای مجاز و مجاز مشروط، تفکیک صلاحیت رسیدگی (

سازمان تعزیرات حکومتی ماده ۴۴ و دادسرا و دادگاه انقلاب ماده ۴۵) و در نهایت قابل تجدید نظر دانستن آراء مراجع صالح به رسیدگی است.

گفتار دوم

اجراء مبارزه با قاچاق:

در قانون جدید قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ در فصل سوم برای هر دسته از قاچاق بصورت صریح مجازاتی را پیش بینی کرد. علیرغم تصریح به مجازات موصوف به عنوان مجازات اصلی، مجازات تکمیلی و تبعی را تعیین نکرده و قانون ساکت است. بنابر قواعد اصولی قانون قاچاق کالا و ارز یک قانون خاص و قانون مجازات اسلامی یک قانون عام است، فاسخ و منسوخ هم نبوده و برای اعمال مجازات تکمیلی و تبعی از مقررات قانون مجازات اسلامی پیروی می کند.

مجازات اصلی

قاچاق کالاهای مجاز، مجاز مشروط، یارانه ای و ارز ماه ۱۸ قانون قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲

الف - کالای مجاز: جریمه نقدی یک تا دو برابر ارزش کالا

ب - کالای مجاز مشروط: جریمه نقدی معادل یک تا سه برابر ارزش کالا

پ - کالای یارانه ای: جریمه نقدی معادل دو تا چهار برابر ارزش کالا

ت - ارز: جریمه نقدی ارز ورودی، یک تا دو برابر بهای ریالی آن و جریمه نقدی ارز خروجی، دو تا چهار برابر بهای ریالی آن (ماده ۱۹) در صورتی که کالای قاچاق موضوع ماده (۱۸) این قانون با کالای دیگر مخلوط شود و امکان تفکیک وجود نداشته باشد تمام کالا ضبط و پس از کسر جریمه های ماده مذکور و سایر هزینه های قانونی به نسبت کالای غیر قاچاق از حاصل فروش به مالک مسترد می شود.

(ماده ۲۰) وسایل نقلیه مورد استفاده در حمل قاچاق کالای موضوع ماده (۱۸) این قانون، اعم از زمینی، دریایی و هوایی به شرح زیر ضبط می گردد:

الف - وسایل نقلیه سبک در صورتی که ارزش کالای قاچاق مکشوفه یکصد میلیون (۱۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال یا بیشتر باشد

ب - وسایل نقلیه نیمه سنگین زمینی در صورتی که ارزش کالای قاچاق مکشوفه سیصد میلیون (۳۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال یا بیشتر باشد

پ- وسایل نقلیه نیمه سنگین هوایی و دریایی در صورتی که ارزش کالای قاچاق مکشوفه نهصد میلیون (۹۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال یا بیشتر باشد

ت- وسایل نقلیه سنگین زمینی در صورتی که ارزش کالای قاچاق مکشوفه یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال یا بیشتر باشد

ث- وسایل نقلیه سنگین هوایی و دریایی در صورتی که ارزش کالای قاچاق مکشوفه سه میلیارد (۳.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال یا بیشتر باشد

(تبصره-۱) در غیر از موارد فوق وسیله نقلیه توقیف می شود و در صورتی که محکوم علیه ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ حکم قطعی، جریمه نقدی مورد حکم را نپردازد از محل فروش وسیله نقلیه برداشت و مابقی به مالک مسترد می گردد. (تبصره-۲) در صورتی که ارتکاب جرم قاچاق با هر یک از انواع وسایل نقلیه مذکور حداقل سه بار تکرار شود و ارزش کالا در مجموع معادل یا بیشتر از مبالغ این ماده باشد وسیله نقلیه ضبط می شود.

(تبصره-۳) مصادیق وسایل نقلیه در این ماده به پیشنهاد وزارت راه و شهرسازی تهیه می شود و به تصویب هیأت وزیران می رسد

(تبصره-۴) در صورتی که وسیله نقلیه متعلق به شخصی غیر از مرتکب قاچاق باشد و از قرائنی از قبیل سابقه مرتکب ثابت شود با علم و اطلاع مالک برای ارتکاب قاچاق در اختیار وی قرار گرفته است، وسیله نقلیه ضبط می شود و در غیر این صورت وسیله نقلیه به مالک مسترد و معادل ارزش آن به جریمه نقدی مرتکب اضافه می گردد.

(تبصره-۵) در صورتی که وسیله نقلیه بلاصاحب یا صاحب متواری و یا مجهول المالك باشد، عین وسیله نقلیه به نهاد مأذون از سوی ولی فقیه تحویل می شود و یا با هماهنگی و اخذ مجوز فروش از نهاد مأذون کالای مزبور توسط سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی به فروش می رسد و وجوه حاصل از آن به حساب نهاد مأذون از سوی ولی فقیه واریز می شود.

ماده ۲۱- در صورتی که ارزش کالای قاچاق و یا ارزش مکشوفه موضوع ماده (۱۸) این قانون، برابر تشخیص اولیه دستگاه کشف معادل ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال یا کمتر باشد با قید در صورتجلسه کشف به امضای متهم می رسد و در صورت استنکاف، مراتب در صورتجلسه کشف قید و حسب مورد، کالا ضبط و به همراه صورتجلسه به سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی تحویل می شود و ارزش مکشوفه به حساب مشخص شده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واریز و رونوشتی از اوراق به متهم ابلاغ می گردد.

تبصره ۱- صاحب کالا و یا ارزش می تواند ظرف ده روز از تاریخ ابلاغ در اداره تعزیرات حکومتی شهرستان محل کشف به این تصمیم اعتراض نماید. تا تعیین تکلیف قطعی قاچاق از سوی سازمان تعزیرات حکومتی، باید عین کالا نگهداری شود.

تبصره ۲- مرتکب قاچاق موضوع این ماده در صورت تکرار برای مرتبه سوم و بالاتر علاوه بر ضبط کالا و یا ارز به جریمه نقدی موضوع ماده (۱۸) این قانون محکوم می گردد

تبصره ۳- به کشفیات موضوع این ماده وجهی تحت عنوان حق الکشف یا پاداش تعلق نمی گیرد.

قاچاق کالاهای ممنوع:

هرکس مرتکب قاچاق کالای ممنوع گردد یا کالای ممنوع قاچاق را نگهداری یا حمل نماید یا بفروشد، علاوه بر ضبط کالا به شرح زیر و مواد (۲۳) و (۲۴) مجازات می شود

الف- در صورتی که ارزش کالا تا ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد، به جزای نقدی معادل دو تا سه برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق

ب- در صورتی که ارزش کالا از ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) تا یکصد میلیون (۱۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد به جزای نقدی معادل سه تا پنج برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق

پ- در صورتی که ارزش کالا از یکصد میلیون (۱۰۰.۰۰۰.۰۰۰) تا یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد به بیش از شش ماه تا دو سال حبس و به جزای نقدی معادل پنج تا هفت برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق

ت- در صورتی که ارزش کالا بیش از یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد به دو سال تا پنج سال حبس و به جزای نقدی معادل هفت تا ده برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق

تبصره ۱- حکم ماده (۷۰۲) قانون مجازات اسلامی اصلاحی مصوب ۱۳۸۷/۸/۲۲ فقط شامل مشروبات الکلی تولید شده در داخل کشور است.

تبصره ۲- وجوه حاصل از قاچاق کالای ممنوع، ضبط می شود.

تبصره ۳- آلات و ادواتی که جهت ساخت کالای ممنوع به منظور قاچاق یا تسهیل ارتکاب قاچاق کالای ممنوع مورد استفاده قرار می گیرد، ضبط می شود. مواردی که استفاده کننده مالک نبوده و مالک عمداً آن را در اختیار مرتکب قرار نداده باشد، مشمول حکم این تبصره نمی باشد.

تبصره ۴- مشروبات الکلی، اموال تاریخی - فرهنگی، تجهیزات دریافت از ماهواره به طور غیر مجاز، آلات و وسایل قمار و آثار سمعی و بصری مبتذل و مستهجن از مصادیق کالای ممنوع است.

تبصره ۵- محل نگهداری کالاهای قاچاق ممنوع که در مالکیت مرتکب باشد، در صورتی که مشمول حکم مندرج در ماده (۲۴) این قانون نشود، توقیف و یا پلمب می‌شود و در صورتی که محکوم علیه ظرف دوماه از تاریخ صدور حکم قطعی، جریمه نقدی را نپردازد، حسب مورد از محل فروش آن برداشت و مابقی به مالک مسترد می‌شود.

در مواردی که کالای قاچاق مکشوفه مشمول شرایط بندهای (پ) و (ت) ماده (۲۲) گردد وسیله نقلیه مورد استفاده در قاچاق کالای مزبور، در صورت وجود هریک از شرایط زیر، ضبط می‌شود

الف- وسیله نقلیه مورد استفاده، متعلق به شخص مرتکب قاچاق باشد

ب- با استناد به دلایل یا قرائن از جمله سابقه مرتکب و یا مالک وسیله نقلیه در امر قاچاق، ثابت شود که مالک وسیله نقلیه عمداً آن را جهت استفاده برای حمل کالای قاچاق در اختیار مرتکب قرار داده است.

تبصره- در غیر موارد فوق، وسیله نقلیه به مالک مسترد و معادل ارزش آن به جریمه نقدی مرتکب اضافه می‌شود.

ماده ۲۴ - محل نگهداری کالای قاچاق ممنوع در صورتی که متعلق به مرتکب بوده و یا توسط مالک عمداً جهت نگهداری کالای قاچاق در اختیار دیگری قرار گرفته باشد و ارزش کالا بیش از یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد، مصادره می‌گردد، مشروط به اینکه ارزش ملک از پنج برابر ارزش کالای قاچاق نگهداری شده بیشتر نباشد، که در این صورت ملک به مقدار نسبت پنج برابر قیمت کالای قاچاق نگهداری شده به قیمت اصل ملک، مورد مصادره قرار می‌گیرد و چنانچه ارزش کالا کمتر از مبلغ مذکور باشد و حداقل دوبار به این منظور استفاده شود و محکومیت قطعی یابد در مرتبه سوم ارتکاب، به کیفیت مذکور مصادره می‌گردد. در صورتی که مرتکب بدون اطلاع مالک از آن محل استفاده کند، از سه تا پنج برابر ارزش کالای قاچاق نگهداری شده به جزای نقدی وی افزوده می‌شود.

مجازات تکمیلی:

بنا به تعزیری بودن مجازاتهای قاچاق کالا و ارز در ماده ۲۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۹۲ دادگاه می‌تواند در جرایم تعزیری درجه ۱ تا ۶ یک یا چند مورد از مجازاتهای ذیل ماده ۲۲ را اعمال کند و سوالی که مطرح می‌شود این است سازمان تعزیرات حکومتی واجد وجود دادگاه نیست در اعمال راجع به قاچاق کالا و ارز چنانچه مجازات تعزیری مشمول درجات مجازات تکمیلی باشد می‌تواند این مجازات ها را به عنوان متمیم مجازات اصلی اعمال کند؟ با عنایت به شبه قضایی بودن این سازمان و دادرسی که صورت می‌گیرد می‌توان پاسخ مثبت داد و این نهاد در اعمال مجازات تکمیلی مختار است. اقدامات ذیل ماده ۲۰ قانون قاچاق کالا و ارز مصوب ۹۲ را می‌توان یک مجازات تکمیلی به حساب آورد.

مجازات تبعی:

محکومیت ناشی از قاچاق کالا و ارز مشمول هیچ یک از مواد مجازات تبعی مندرج در ماده ۲۵ قانون مجازات اسلامی نبوده است. استثناء آن می توان به بند (ب) این ماده اشاره کرد حبس تا درجه ۴ را مشمول مجازات تبعی دانسته بنابراین حداکثر حبس در قانون قاچاق کالا و ارز بصورت ۹۲ ذکر شد. ۵ سال می باشد و مشمول مجازات درجه ۵ است. لذا نمی توان مجازات تبعی را در مجازاتهای ناشی از قاچاق کالا و ارز اعمال کرد.

قاچاق پنهان آشکار:

قاچاق کالا به دو دسته قاچاق پنهان و قاچاق آشکار دسته بندی شده است قاچاق پنهان دربرگیرنده ورود و خروج غیر قانونی کالا از مرزهای کشور است اینگونه قاچاق بیشتر پوشش دهنده ی کالاهایی است که خرید و فروش آنها غیر قانونی و ممنوع است قاچاق کالاهایی مانند مواد مخدر، داروهای روان گردان، نوشیدنی های الکلی و رسانه های فرهنگی مبتدل در این دسته جای می گیرند. در چند سال گذشته باتوجه به شرایط ناپایدار اقتصادی قاچاق پنهان به سوی کالاهای قانونی نیز گسترش یافته است قاچاق پنهان ورود و خروج فیزیکی هرگونه کالا از مرزهای سیاسی کشور را برمی گیرد. قاچاق آشکار گونه ای از قاچاق است که در آن کالا از ورودی های قانونی و با پیروی از روال جاری، و با دستکاری مستندات به کشور وارد می شود این روش در واقع پنهان سازی کالای قاچاق از دید بازرسان است قاچاق آشکار برای کالاهایی که ورود و خروج آنها قانونی است بکار می رود.

هدف اصلی اینگونه قاچاق فراوانی حقوق و تعرفه های پرداختی گمرکی است در قاچاق آشکار معمولاً از سند سازی و پابین آوردن ارزش کالا در گمرک استفاده می شود در چند سال گذشته بدلیل گوناگونی کالاها و افزایش گرایش به قاچاق روشهای بسیار گوناگون و گاه پیچیده ای برای قاچاق آشکار بکار گرفته شده است.

بطور کلی قاچاق آشکار به ۳ شیوه دسته بندی شده است:

الف- کم زنی (کم ارزش نشان دادن کالاهای وارد شده) در این روش وارد کننده به گونه ای مستندات را بازسازی یا دستکاری می کند که مشخصات کالا متفاوت از واقعیت باشد و ارزش کمتری برای کالا نشان داده شود.

ب- جازنی (استفاده از مشخصه های نادرست در شرح کالا) : این عمل معمولاً در مرحله های آغازین فرایند های گمرک بکار برده می شود برای نمونه، نوشتن مشخصات، قطعات خودرو روی جعبه و لوازم برقی، یکی از موارد آن است.

ج- هم زنی (استفاده از طبقه بندی نادرست) : برای جلوگیری از پرداخت حقوق و تعرفه های بالاتر گمرکی کالاها را در رده ی کالاهایی که عوارض کمتری به آن تعلق می گیرد شرح می دهند. (سلیمی فرد و همکاران ۱۳۹۰).

گرانی قیمت در بازار سیاه :

یکی از نتایج مهم کنترل های شدید بازار مبادلات خارجی و محدودیتهای تجارت آزاد، افزایش فاصله بین نرخ مبادله رسمی و بارزه با آن است. این فاصله یکمحرک جذاب برای تاجران است تا کالاهای وارداتی خود را در فاکتور کمتر از قیمت واقعی خود ارزش گذاری کنند. سپس درآمد ثبت نشده که از مبادلات بازار سیاه حاصل شده به عنوان سود اضافی تشخیص داده می شود همچنین وارد کنندگان کالا نرخ های تعرفه و گرانی قیمت بازارهای سیاه را باهم مقایسه می کند و اگر نرخ تعرفه ها بالاتر از گرانی قیمتها در بازار سیاه باشد وارد کنندگان قیمت کالاهای وارداتی را از میزان واقعی ذکر شده بالاتر می برند. این کار وارد کننده را قادر می سازد تا کالاها را در بازارهای رسمی مبادله نکند. و این مبادلات مازاد با قیمت بالاتر در بازار سیاه انجام می گیرد

درآمدهای مالیاتی :

با وجود درآمدهای حاصل از مایع اقتصادی، درآمدهای مالیاتی به عنوان یکی از منابع برجسته درآمدی در بیشتر کشورهای مختلف درآمد مالیاتی که از سوی دولت کسب می شود بستگی به سیاست مالیاتی و ساختار اقتصادی دولت دارد. برای مثال در حالی که کشورهای پر درآمد توجه خود را به مالیاتهای مستقیم معطوف می کنند (مانند مالیات بر درآمد و منفعت).

کشورهای کم درآمد بر مالیاتهای غیرمستقیمی تمرکز دارند که شامل مالیات بر تجارتهای بین المللی می شود. درحقیقت تجارت آزاد و حذف موانع تعرفه ای و غیر تعرفه ای باعث افزایش اتکای دولت به مالیات مستقیم به ویژه در کشورهای توسعه یافته شده است، این بدان دلیل است که هزینه های دولتی و اجرایی مالیاتی اعمال شده برای مالیاتهای غیرمستقیم مانند مالیات بر تجارتهای بین المللی پایین تر از مالیاتهای مستقیم است، بنابراین کشورهای پیشرفته برعکس کشورهای توسعه نیافته بیشتر به این نوع مالیات روی می آورند. با وجود این، بدلیل اتحاد کشورهای کم درآمد که بیشتر به مالیات غیر مستقیم متکی هستند اجرای ضعیف تر قانون انگیزه های انجام فعالیتهای غیرقانونی و تجارت خارجی را افزایش می دهد. قاچاقچیان با فرار از وظایف قانونی و تعرفه های یک بار اضافی را بر بودجه دولت تحمیل می کنند. به طور طبیعی این فعالیتهای توانایی دولت را برای تهیه کالاهای مورد نیاز جامعه کاهش می دهد و مشکل کسری بودجه را بدتر می کند. بنابراین ما انتظار داریم که افزایش میزان قاچاق کالا باعث کاهش درآمد مالیاتی حاصل از تجارت خارجی در دولت مرکزی شود.

زیانها اجتماعی _ اقتصادی قاچاق کالاها :

قاچاق کالا بر مدیریت منابع مالی و بخشهای تجاری و دولتی بشرح زیر تأثیر گذار است :

۱- قاچاق کالا باعث می شود که بیشتر درآمد مالیاتی مورد نیاز دولت تلف شود:

برطبق تحقیقات pcig حدودا به ۶۰ درصد از کالاهای وارداتی نیز مالیات و عوارض گمرکی تعلق نمی گیرد که بیشتر شامل شامل کالاهایی است که به منظور صادرات مجدد در نظر گرفته شده اند،

ولی این کالاها به دلیل اینکه در فروشگاههای داخلی به فروش می رسند دوباره صادر نمی شوند.

اگر فرض را بر این بگذاریم که کالاهای فروخته شده در بازار، به صورت غیرقانونی به فروش می رسند.

۲- قاچاق کالا باعث نابودی طرح های مالی و تخصیص منابع می شود : دولت می تواند با استفاده از این درآمدهای مالیاتی از انعقاد قراردادهای جدید برای گرفتن وام در جهت جبران این کسری بودجه برآید جدا از ادعاهای که مورد پرداخت اقساط بودجه ای وجود دارد، صدور اوراق قرضه دولتی دو برابر درخواست بخشهای خصوصی برای اخذ وام نشانگر افزایش هزینه های مقروضه بخشهای خصوصی است.

۳- قاچاق کالا صنایع را مجبوره بستن فروشگاهها می کند به دلیل این فعالیت غیرقانونی صدها صنایع داخلی یا فعلیتهای خود را کاهش داده اند و یا به کلی متوقف کرده اند صنایع پارچه و منسوجات داخلی به کار مشغول اند زیرا کارخانه ها دیگر توان رقابت با کالاهای منسوجاتی را که بصورت غیرقانونی وبدون پرداخت عوارض و مالیات اضافه وارد می شوند، ندارند.

۴- قاچاق کالا راههای امرا معاش مردم را از بین می برد و فرصتهای شغلی را نابود میکند: بسته شدن صنایع نساجی باعث کاهش سطح اشتغال می شود.

همچنین ورود کالاهای ارزان قیمت باعث بیکاری تعدادی از اصناف مختلف شده است. قاچاق کالا باعث تخریب فکری مصرف کنندگان می شود:

شگفت انگیز است که مصرف کنندگان این کالاهای قاچاق نیز گله و شکایتی ندارند زیرا آنها از کالاهای ارزان قیمت (ولی نه الزاما با کیفیت بهتر) سود می برند و ارزیابی که دولت در اثر تعطیلی کارخانه جات و یا کاهش میزان فعالیت این بخشها و قاچاق کالا متصل می شود، چشم پوشی می کنند.

نتیجه گیری :

سالیان سال است که بخشی از کالاهای در حال توسعه از طریق قاچاق تأمین می شود و متأسفانه قاچاق بعنوان یک افت خطرناک در سد راه پویایی اقتصاد و سلامت تجارت در تمام کشورهای جهان مطرح است و هر کشور به فراخور وضعیت اقتصادی با

آن مقابله می کند در این مقاله ضمن آشنایی با تعریف قاچاق و پیشینه قانونگذاری در حقوق ایران و بررسی انواع قاچاق تشریح مجازاتهای آن را مطرح نموده و در خاتمه مواردی را بعنوان پیشنهاد در جهت پیشگیری از وقوع قاچاق کالا و ارز ذکر می نماید:

پیشنهادهات:

- ۱- تقویت مرزها از طریق استفاده موثرتر از اخبار و اطلاعات
- ۲- برنامه هایی در جهت هرچه حفاظتی کردن مرزها از ورود افراد و کالاهای ناخواسته قبل از رسیدن به داخل کشور جلوگیری می شود
- ۳- دولت در برخورد با پدیده قاچاق باید بیشتر به فکر رفع انگیزه های اقتصادی قاچاق باشد

منابع :

- ۱- غلامرضا شهری و سروش جهرمی ، نظریات حقوقی قوه قضائیه در زمینه مسایل کیفری ، ج دوم ، ج اول ، تهران ، روزنامه رسمی کشور ، ۱۳۷۵ ، ص ۴۱۹ .
- ۲- ایرج گلدوزیان ، محشای قانون مجازات اسلامی ، چاپ ۹۳ ، انتشارات سمت ، ص ۷۶ تا ص ۷۹ .
- ۳- قانون قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ .
- ۴- قانون امور گمرکی مصوب ۹۰ .
- ۵- محمد ، هنر لنگرودی ، ترینولوژی حقوق ، تهران ، کتابخانه گنج دانش ، ۱۳۷۴ ، ص ۵۱۰ و ۵۱۱ .
- ۶- (۱۳۸۸) برآورد حجم قاچاق اقتصاد در ایران ، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز ریاست جمهوری .
- ۷- سیف الله راد (۱۳۸۵) خلاصه گزارش طرح پژوهشی « بررسی پدیده قاچاق کالا در ایران » ، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی شماره مسلسل ۷۸۴۱ .